

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ ТА СТРАХУВАННЯ

ФІНАНСОВЕ ПРАВО

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для підготовки до практичних занять та самостійної роботи для здобувачів
вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування», частина 1

Затверджено на засіданні кафедри
фінансів, банківської справи та
страхування

Протокол № 1 від 29.08.2023 р.

КРОПИВНИЦЬКИЙ 2023

Фінансове право: методичні рекомендації для підготовки до практичних занять та самостійної роботи для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спец. 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування», Ч. 1 / О. Коцюрба, Л. Задорожня. Кропивницький: ЦНТУ, 2023. 33 с.

АВТОРИ-УКЛАДАЧІ:

Ольга КОЦЮРБА, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, кандидат економічних наук;

Лариса ЗАДОРЖНЯ, асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування.

РЕЦЕНЗЕНТ:

Володимир СИБІРЦЕВ, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування

© Фінансове право: методичні рекомендації
для підготовки до практичних занять та самостійної роботи
/ Коцюрба О., Задорожня Л. 2023
© ЦНТУ, 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	6
2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	7
3. ТЕМАТИКА І ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	11
4. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	34

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Фінансове право» відіграє ключову роль у підготовці висококваліфікованих фахівців з фінансів, банківської справи та страхування. При вивченні дисципліни здобувачі вищої освіти отримують системні знання про правові засади фінансової діяльності держави, бюджетний процес, податкове регулювання, а також особливості правового статусу учасників фінансових правовідносин. Вивчення дисципліни спрямоване на розвиток у здобувачів здатності правильно тлумачити та застосовувати норми фінансового законодавства, аналізувати фінансово-правові ситуації та приймати обґрунтовані рішення у межах чинного правового поля. Опанування курсу формує необхідний рівень правової культури та компетентності, що є основою для успішної професійної діяльності в умовах сучасної ринкової економіки та євроінтеграційних процесів в Україні.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Фінансове право» є опанування здобувачами механізму виникнення, зміни та припинення фінансово-правових відносин, а також нормативно-правового забезпечення у сфері публічних фінансів, формування правової свідомості та правової культури, вдосконалення навичок використання теоретичного і нормативно-правового матеріалу при вирішенні практичних завдань забезпечення необхідних умов функціонування підприємств, установ та організацій різних форм власності та господарювання.

Основні завдання дисципліни «Фінансове право» полягають у:

- визначенні та обґрунтуванні необхідності поглибленого вивчення фінансово-правових понять і категорій, засобів правового регулювання різноманітних процесів у сфері фінансів;
- вивченні теоретичного змісту предмета та методології фінансового права, його норм, принципів, системи, особливостей виникнення та розвитку фінансово-правових відносин;
- засвоєнні правових знань щодо фінансової діяльності держави, пов'язаної з мобілізацією, розподілом, перерозподілом та використанням централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів держави та органів місцевого самоврядування;
- аналізі джерел фінансового права та практики їх застосування;
- формуванні вміння забезпечити суворе дотримання і виконання правових приписів, правильно застосовувати нормативно-правові акти у практичній професійній діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

знати:

- базові поняття фінансового права: поняття, предмет, метод, джерела фінансового права та його місце у системі права України;

- сучасні тенденції в розвитку фінансових правовідносин;
- організаційно-правові засади діяльності фінансових органів держави;
- систему джерел фінансового права;
- законодавчі та основні нормативно-правові акти відомчого характеру;
- поняття, зміст, форми і методи здійснення фінансового контролю;
- поняття та особливості бюджетно-правових відносин, податкового права, державного кредиту, страхування та інших фінансово-правових інститутів;
- визначення основних юридичних понять, зміст та пояснення основних проблем фінансової діяльності з точки зору законодавства.

вміти:

- вільно орієнтуватися в системі фінансового законодавства України;
- знаходити і добирати необхідну фінансово-правову інформацію;
- відбирати, аналізувати та застосовувати нормативно-правові акти для вирішення конкретних питань юридичного характеру у своїй професійній практичній діяльності;
- користуватися першоджерелами фінансового права;
- аналізувати нормативно-правові акти з фінансового права;
- правильно кваліфікувати фінансово-правові ситуації та застосовувати відповідні норми фінансового права;
- застосовувати зразки фінансових документів у практичній діяльності для вирішення правових питань;
- коментувати, надавати консультації та практичні рекомендації з питань застосування норм Бюджетного та Податкового кодексів України у практичній діяльності;
- вживати заходи з метою запобігання фінансових правопорушень на підприємствах та установах по місцю роботи.

набути соціальних навичок (soft-skills):

- здійснювати професійну комунікацію, ефективно пояснювати і презентувати матеріал;
- взаємодіяти в економічному середовищі.

Методичні рекомендації спрямовані на оптимізацію підготовки здобувачів до практичних занять та організації їх самостійної роботи з дисципліни «Фінансове право», що сприяє ефективному використанню навчального часу та системному опрацюванню додаткових матеріалів. Запропоновані види робіт забезпечують умови для максимальної реалізації особистісного потенціалу здобувачів. Крім того, наведені тестові завдання дають змогу здійснювати поточний контроль знань та визначати рівень засвоєння навчального матеріалу.

1. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тем навчальної дисципліни	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Предмет, метод, система та джерела фінансового права.	7	2	1			4	8	1				7
Тема 2. Фінансова діяльність держави, її правові аспекти.	7	2	1			4	8					8
Тема 3. Фінансово-правові норми та фінансово-правові відносини.	8	2	1			5	8					8
Тема 4. Правові основи фінансового контролю в Україні.	8	2	1			5	7	1				6
Тема 5. Бюджетне право і бюджетний устрій України.	8	2	1			5	8		1			7
Тема 6. Бюджетний процес в Україні.	8	2	1			5	7	1				6
Тема 7. Система оподаткування в Україні. Непрямі податки.	8	2	1			5	8					8
Тема 8. Податок на прибуток підприємств.	8	2	1			5	8					8
Тема 9. Правове регулювання податку на доходи фізичних осіб. Особливості оподаткування доходів від підприємницької діяльності. Спрощена система оподаткування.	8	2	1			5	8					8
Тема 10. Місцеві податки і збори: особливості правового регулювання.	8	2	1			5	8					8
Тема 11. Правові основи державного кредиту.	8	2	1			5	8		1			7
Тема 12. Правові основи кошторисно-бюджетного фінансування.	8	2	1			5	8	1				7
Тема 13. Правові основи банківської діяльності.	8	2	1			5	8					8
Тема 14. Правове регулювання валютного законодавства і валютного контролю.	8	2	1			5	8					8
ІНДЗ	10						10					
Усього годин	120	28	14	0	10	68	120	4	2	0	10	104

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Предмет, метод, система та джерела фінансового права.

Предмет фінансового права. Метод фінансово-правового регулювання. Поняття фінансового права. Система фінансового права. Загальна частина фінансового права. Особлива частина фінансового права. Джерела фінансового права. Особливості та класифікація фінансово-правових норм. Структура фінансово-правової норми. Поняття та особливості фінансових правовідносин. Види фінансових правовідносин, їх суб'єкти. Права та обов'язки учасників фінансових правовідносин.

Тема 2. Фінансова діяльність держави, її правові аспекти.

Фінанси як економічна та юридична категорія. Фінансова політика держави як предмет фінансового права. Принципи фінансової діяльності держави. Методи здійснення фінансової діяльності.

Фінансова система України як предмет дослідження фінансового права. Складові елементи фінансової системи та відповідні їм правові інститути.

Система і правове положення органів влади, що здійснюють фінансову діяльність держави.

Тема 3. Фінансово-правові норми та фінансово-правові відносини.

Фінансово-правові норми, їх загальна характеристика. Види та зміст фінансово-правових норм. Структура фінансово-правової норми. Фінансово-правові відносини, поняття, зміст. Класифікація фінансово-правових відносин.

Суб'єкти фінансового права. Способи правового захисту законних інтересів суб'єктів фінансово-правових відносин. Методи фінансового права. Основний метод фінансово-правового регулювання. Поєднання методів переконання та примусовості в фінансовому праві.

Тема 4. Правові основи фінансового контролю в Україні.

Сутність та види фінансового контролю. Методи фінансового контролю. Види перевірок. Професійний фінансовий контроль. Повноваження Верховної Ради України у сфері фінансового контролю. Повноваження Президента України та Кабінету Міністрів України у сфері фінансового контролю. Місце Міністерства фінансів у системі органів фінансового контролю. Контрольні повноваження Державної казначейської служби України. Повноваження Державної служби фінансового моніторингу України. Контрольні повноваження Державної фіскальної служби України. Повноваження Державної фінансової інспекції України.

Тема 5. Бюджетне право і бюджетний устрій України.

Поняття бюджету та принципи його формування. Види бюджетів. Співвідношення бюджетного і фінансового права. Поняття та предмет бюджетного права. Метод бюджетного права. Бюджетні матеріальні та

процесуальні норми. Система бюджетно-правових відносин. Особливості бюджетних правовідносин.

Тема 6. Бюджетний процес в Україні.

Поняття та правові основи бюджетного процесу в Україні. Принципи бюджетного процесу. Учасники бюджетного процесу. Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі. Бюджетна класифікація. Стадії бюджетного процесу. Порядок складання, розгляду та затвердження бюджету. Стадія виконання бюджету. Контроль за виконанням бюджету. Порядок складання та затвердження звіту про виконання бюджету. Відповідальність, що передбачена чинним законодавством за порушення бюджетного законодавства. Публічні закупівлі в бюджетному процесі.

Тема 7. Система оподаткування в Україні. Непрямі податки.

Поняття, ознаки та функції податку. Поняття збору (плати, внеску).

Загальні засади встановлення податків і зборів. Елементи юридичного складу податку як юридичної конструкції. Поняття та зміст податкової системи України. Класифікація та види податків. Поняття та джерела податкового права. Джерела податкового права. Система податкового законодавства. Місце Податкового кодексу України в системі податкового законодавства. Поняття непрямого податку. Ознаки непрямого податку. Види непрямих податків.

Тема 8. Податок на прибуток підприємств.

Поняття та платники податку на прибуток. Визначення об'єкту оподаткування. Визначення неприбутковості підприємств. Порядок нарахування амортизації основних засобів. Методи нарахування амортизації. Вплив відмінностей в нарахуванні амортизації за даними бухгалтерського обліку та Податкового кодексу на об'єкт оподаткування. Коригування об'єкта оподаткування. Ставки оподаткування. Умови пільгового оподаткування. Строки сплати податку. Податкова декларація.

Тема 9. Правове регулювання податку на доходи фізичних осіб. Особливості оподаткування доходів від підприємницької діяльності. Спрощена система оподаткування.

Поняття та платники податку на доходи фізичних осіб. Розподіл податку на доходи фізичних осіб між окремими ланками бюджетної системи. Об'єкти та основна ставка оподаткування. Поняття військового збору, порядок визначення та сплати до бюджету. Порядок оподаткування пасивних доходів. Сутність, порядок надання та визначення податкової знижки. Види податкових соціальних пільг. Порядок надання податкових соціальних пільг. Оподаткування доходів від продажу рухомого і нерухомого майна. Порядок оподаткування спадщини і подарунків. Порядок сплати податку на доходи фізичних осіб. Система оподаткування фізичних осіб – підприємців. Перелік доходів фізичної особи – підприємця на загальній системі. Витрати

підприємця, які враховуються при визначенні чистого доходу. Об'єкт оподаткування підприємця на загальній системі та ставки податку. Порядок сплати податків підприємця на загальній системі протягом року. Декларування доходів підприємця за рік. Групи спрощеної системи оподаткування. Види діяльності, які не дають права платнику обрати спрощену систему. Ставки податку в розрізі груп платників. Порядок подання звітності платників єдиного податку

Тема 10. Місцеві податки і збори: особливості правового регулювання.

Види місцевих податків. Перелік місцевих податків і зборів, які є обов'язковими для встановлення на території села, селища, міста. Податки на майно. Об'єкти житлової нерухомості, які підлягають оподаткуванню. Пільги при нарахуванні податку з об'єктів житлової нерухомості. Ставки податку з об'єктів житлової нерухомості. Об'єкти нежитлової нерухомості, що звільнені від оподаткування. Порядок обчислення та сплати податку юридичними та фізичними особами. Платники транспортного збору. Об'єкт оподаткування транспортним податком. Ставка транспортного збору та порядок сплати. Платники земельного податку. Діючі пільги із сплати земельного податку для фізичних осіб. Пільги щодо сплати земельного податку юридичними особами. Особливості обчислення орендної плати. Порядок сплати земельного податку юридичними особами. База оподаткування, ставки, порядок встановлення та сплати туристичного збору. Пільги при справлянні туристичного збору. Ставки збору за місця для паркування транспортних засобів, порядок обчислення і сплати цього збору.

Тема 11. Правові основи державного кредиту.

Поняття державних та місцевих запозичень. Поняття та особливості державного кредиту. Суб'єкти правовідносин по державному кредиту. Сутність та види державного боргу. Прийняття рішення про державні запозичення, визначення їх розміру та порядок погашення. Форми управління державним боргом. Реєстр державного боргу, Реєстр державних гарантій, Реєстр місцевих запозичень та місцевих гарантій. Ринок місцевих (муніципальних) запозичень.

Тема 12. Правові основи кошторисно-бюджетного фінансування.

Система публічних видатків. Поняття та принципи бюджетного фінансування. Кошторис бюджетної установи: поняття, види та розділи. План асигнувань. Штатний розпис. Лімітні довідки про бюджетні асигнування та їх призначення. Поняття та стадії кошторисного процесу. Складання проектів кошторисів. Розгляд та затвердження кошторисів. Внесення змін до кошторисів. Виконання кошторисів. Контроль органів Державної казначейської служби за виконанням кошторисів.

Тема 13. Правові основи банківської діяльності.

Сфера публічно-правового регулювання банківської діяльності. Особливості фінансово-правових відносин за участю банків. Предмет банківського права та місце його норм в системі фінансового права України. Законодавство про банки і банківську діяльність в Україні. Банківська система України: рівні та види банків. Правовий статус Національного банку України. Керівні органи та структура Національного банку України. Правовий статус інших банків в Україні. Поняття і сутність державного банку. Поняття і сутність комерційного банку. Поняття і сутність банку з іноземним капіталом. Організаційно-правова форма банків. Правові основи створення, реорганізації і ліквідації банків. Правове регулювання організації та діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Відповідальність банків за порушення банківського законодавства.

Тема 14. Правове регулювання валютного законодавства і валютного контролю.

Правове регулювання валютних відносин. Поняття та види валютних відносин. Поняття валюти та валютних цінностей. Суб'єкти валютних правовідносин. Порядок ліцензування операцій з валютою і валютними цінностями. Переміщення готівки і банківських металів через митний кордон України. Валютне регулювання і валютний контроль. Валютні обмеження. Органи, що здійснюють валютне регулювання і валютний контроль. Національний банк України як орган валютного контролю. Уповноважені банки. Комерційні банки як агенти валютного контролю. Відповідальність за порушення валютного законодавства України.

3. ТЕМАТИКА І ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття 1

Предмет, метод, система та джерела фінансового права.

Фінансова діяльність держави, її правові аспекти.

План:

1. Поняття, зміст та методи фінансової діяльності держави.
2. Фінансова система України та її склад.
3. Предмет та метод фінансового права.
4. Система фінансового права (Загальна та Особлива частини).
5. Джерела фінансового права.
6. Наука фінансового права та її функції.

Приклад тестових завдань для проведення попереднього контролю знань:

1. Що є предметом фінансового права?

- а) суспільні відносини у сфері цивільно-правових договорів;
- б) суспільні відносини, що виникають у процесі фінансової діяльності держави;

- в) відносини у сфері адміністративної відповідальності;
- г) відносини між подружжям щодо поділу майна;
- д) процесуальні відносини у кримінальному судочинстві.

2. Який метод є основним для фінансово-правового регулювання?

- а) метод диспозитивний;
- б) метод владних приписів (імперативний);
- в) метод рекомендацій;
- г) метод автономії волі;
- д) метод рівності сторін.

3. Що належить до централізованих фондів коштів?

- а) кошти підприємств приватної форми власності;
- б) державний бюджет та Пенсійний фонд України;
- в) кошти благодійних фондів;
- г) кошти громадської організації;
- д) статутний капітал господарського товариства.

4. Які акти є джерелами фінансового права в Україні?

- а) виключно закони України;
- б) Конституція України, закони, підзаконні акти, рішення Конституційного Суду, міжнародні договори;
- в) тільки постанови Кабінету Міністрів України;
- г) лише укази Президента України;
- д) виключно рішення органів місцевого самоврядування.

5. Чим відрізняється загальна частина фінансового права від особливої?

- а) загальна частина регулює бюджетні відносини, а особлива – податкові;

б) загальна частина закріплює принципи, форми та методи фінансової діяльності, а особлива – регулює конкретні фінансові відносини;

в) загальна частина складається лише з міжнародних договорів, а особлива – з законів;

г) загальна частина діє тільки на території України, а особлива – за її межами;

д) загальна частина не має юридичної сили, а особлива – має.

6. Який орган забезпечує проведення фінансової, цінової та податкової політики в Україні?

а) Верховна Рада України;

б) Кабінет Міністрів України;

в) Президент України;

г) Конституційний Суд України;

д) Національний банк України.

7. Що таке субвенція у фінансовій діяльності держави?

а) безвідплатна допомога, яка не носить цільового характеру;

б) цільова дотація, що надається на конкретні програми та підлягає поверненню у разі порушення умов;

в) відстрочка сплати податку на умовах зворотності та відплатності;

г) безповоротна фінансова допомога, яка не потребує звітування;

д) форма кредитування підприємств державою.

8. Які з перелічених актів є фінансово-правовими?

а) Цивільний кодекс України;

б) Бюджетний кодекс України та Податковий кодекс України;

в) Кримінальний кодекс України;

г) Кодекс законів про працю України;

д) Земельний кодекс України.

9. Яка функція науки фінансового права полягає у виявленні недоліків чинного фінансового законодавства?

а) аналітична;

б) критична;

в) прогнозуюча;

г) конструктивна;

д) регулятивна.

10. Що з переліченого не є джерелом фінансового права?

а) рішення Конституційного Суду України;

б) міжнародний договір, ратифікований Верховною Радою України;

в) внутрішній наказ приватного підприємства;

г) Закон України «Про Державний бюджет України»;

д) нормативно-правовий договір між обласною радою та районною радою.

11. Які з перелічених методів належать до методів використання грошових ресурсів державних фондів?

а) метод обов'язкових платежів та метод добровільної мобілізації;

б) метод встановлення цільового призначення фондів та метод встановлення нормативів і лімітів;
в) метод фінансування та метод дотацій;
г) метод бюджетного регулювання та метод податкового кредиту;
д) метод встановлення цільового призначення фондів, метод встановлення порядку використання коштів, метод встановлення нормативів і лімітів.

12. Який принцип фінансової діяльності держави означає, що діяльність здійснюється на основі фінансових планів?

- а) публічний характер;
- б) плановість;
- в) гласність;
- г) соціальна спрямованість;
- д) фінансова безпека.

13. Що з переліченого належить до децентралізованих фондів коштів?

- а) Державний бюджет України;
- б) Пенсійний фонд України;
- в) Фонд соціального страхування;
- г) грошові фонди приватних підприємств;
- д) місцеві бюджети.

14. Який орган влади затверджує Державний бюджет України?

- а) Кабінет Міністрів України;
- б) Президент України;
- в) Верховна Рада України;
- г) Міністерство фінансів України;
- д) Рахункова палата України.

15. Які методи фінансової діяльності держави належать до групи методів розподілу грошових фондів?

- а) податки, збори, мито, штрафи;
- б) проведення лотерей, випуск державних облігацій, добровільні внески;
- в) фінансування, дотація, субвенція, субсидія;
- г) встановлення цільового призначення фондів, нормативів і лімітів;
- д) бюджетне регулювання та податковий кредит.

16. Які норми містяться в Загальній частині фінансового права (згідно з науковою доктриною)?

- а) норми, що регулюють бюджетні відносини;
- б) норми, що регулюють податкові відносини;
- в) норми, що закріплюють принципи, форми та методи фінансової діяльності, систему органів та загальні положення фінансового контролю;
- г) норми, що регулюють валютні відносини;
- д) норми, що регулюють банківську діяльність.

17. Який з перелічених актів має найвищу юридичну силу серед джерел фінансового права?

- а) Бюджетний кодекс України;

- б) Податковий кодекс України;
- в) Закон України «Про Державний бюджет України»;
- г) Конституція України;
- д) Постанова Кабінету Міністрів України.

18. Чим відрізняється дотація від субсидії?

- а) дотація є цільовою, а субсидія – нецільовою;
- б) дотація – це нецільова допомога для збалансування бюджету, а субсидія – грошова допомога на конкретні цілі (пряма чи непряма);
- в) дотація надається тільки фізичним особам, а субсидія – тільки юридичним;
- г) дотація підлягає поверненню, а субсидія – ні;
- д) дотація надається з місцевого бюджету, а субсидія – з державного.

19. Яка функція науки фінансового права сприяє утворенню нових фінансово-правових норм та інститутів?

- а) аналітична;
- б) критична;
- в) конструктивна;
- г) прогнозуюча;
- д) регулятивна.

20. Який з перелічених органів не є суб'єктом фінансової діяльності держави?

- а) Міністерство фінансів України;
- б) Державна податкова служба України;
- в) Державна казначейська служба України;
- г) Рахункова палата України;
- д) приватне акціонерне товариство.

Приклад питань для обговорення:

1. Які основні функції фінансової діяльності держави ви знаєте?
2. У чому полягає принцип публічності фінансової діяльності держави?
3. Які методи формування грошових фондів використовує держава?
4. Чим відрізняється дотація від субвенції та субсидії?
5. Які ланки входять до фінансової системи України?
6. Чому метод владних приписів є основним у фінансовому праві?
7. Які органи здійснюють публічну фінансову діяльність в Україні?
8. Чому в Україні відсутній єдиний Фінансовий кодекс?
9. Які джерела фінансового права мають найвищу юридичну силу?
10. У чому полягає відмінність між фінансовим правом як галуззю права та як наукою?

Питання для самоконтролю:

1. Поясніть, яким чином фінансова діяльність держави впливає на соціально-економічний розвиток країни?
2. У чому полягає різниця між централізованими та децентралізованими фондами коштів?

3. Які, на вашу думку, основні проблеми правового регулювання фінансової діяльності в Україні сьогодні?

4. Які, на вашу думку, ТОП-3 принципи фінансової діяльності держави є найбільш актуальними в умовах воєнного стану?

5. Як можна охарактеризувати співвідношення фінансового права з адміністративним та конституційним правом?

Завдання для самостійної роботи:

1. Скласти схему (таблицю) методів фінансової діяльності держави із зазначенням трьох груп методів та їх прикладів.

2. Визначити, до якої ланки фінансової системи України належать такі фонди: Державний бюджет України, Пенсійний фонд України, місцевий бюджет міста Києва, фінанси приватного підприємства. Відповідь обґрунтувати.

3. Зробити висновок щодо співвідношення імперативного та диспозитивного методів у фінансовому праві.

4. Охарактеризуйте структуру системи фінансового права (Загальна та Особлива частини).

5. Дайте характеристику актам Конституційного Суду України як джерелам фінансового права.

6. Назвіть головні функції науки фінансового права та поясніть їх практичне значення.

Практичне завдання з аналізом конкретного фінансово-правового акту:

Завдання: Провести юридичний аналіз статті 67 Конституції України як джерела фінансового права.

Текст статті 67 Конституції України:

«Кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом. Усі громадяни щорічно подають до податкових інспекцій за місцем проживання декларації про свій майновий стан та доходи за минулий рік в порядку, встановленому законом.»

План аналізу:

1. Визначте, до якого виду джерел фінансового права належить дана стаття (за ієрархією: Конституція, закон, підзаконний акт, акт судової влади, міжнародний договір, нормативно-правовий договір).

2. Охарактеризуйте юридичну силу даного акту (вища, середня, нижча).

3. Визначте, які суспільні відносини регулює ця норма (бюджетні, податкові, валютні тощо).

4. Вкажіть суб'єктів, на яких поширюється дія даної норми (фізичні особи, юридичні особи, держава, органи місцевого самоврядування).

5. Визначте, який метод фінансово-правового регулювання застосовано (імперативний, диспозитивний, рекомендаційний).

6. Зробіть висновок про значення даної норми для фінансової системи України.

Практичне заняття 2
Фінансово-правові норми та фінансово-правові відносини.
Правові основи фінансового контролю в Україні.

План:

1. Поняття, ознаки та види фінансово-правових норм.
2. Структура фінансово-правових норм (гіпотеза, диспозиція, санкція).
3. Фінансові правовідносини: поняття, зміст, особливості, види.
4. Суб'єкти фінансових правовідносин та їх правосуб'єктність.
5. Поняття, завдання та значення фінансового контролю.
6. Види, методи та органи фінансового контролю в Україні.

Приклад тестових завдань для проведення попереднього контролю знань:

1. Що таке фінансово-правова норма?

а) правило поведінки, що встановлюється за згодою сторін фінансових відносин;

б) загальнообов'язковий припис компетентних державних органів з приводу мобілізації, розподілу та використання коштів централізованих і децентралізованих фондів, виражений у категоричній формі та забезпечений державним примусом;

в) рекомендація щодо ведення фінансово-господарської діяльності;

г) звичай ділового обороту у фінансовій сфері;

д) індивідуальне розпорядження керівника підприємства.

2. Який елемент структури фінансово-правової норми визначає умови, за яких виникають юридичні права та обов'язки?

а) гіпотеза;

б) диспозиція;

в) санкція;

г) преамбула;

д) примітка.

3. Який елемент структури фінансово-правової норми містить вказівки на неvigідні наслідки для порушника?

а) гіпотеза;

б) диспозиція;

в) санкція;

г) преамбула;

д) примітка.

4. Які фінансово-правові норми закріплюють види і обсяг коштів, що надходять до централізованих та децентралізованих фондів?

а) матеріальні;

б) процесуальні;

в) зобов'язуючі;

г) забороняючі;

д) уповноважуючі.

5. Які фінансово-правові норми визначають процедуру діяльності органів держави з мобілізації коштів у централізовані та децентралізовані фонди?

- а) матеріальні;
- б) процесуальні;
- в) зобов'язуючі;
- г) забороняючі;
- д) уповноважуючі.

6. Яка особливість фінансових правовідносин є визначальною?

- а) рівність сторін у правовідносинах;
- б) однією стороною завжди виступає держава в особі уповноваженого органу, наділена владними повноваженнями; рівності сторін не існує;
- в) виникнення правовідносин за волевиявленням сторін;
- г) відсутність грошового характеру відносин;
- д) регулювання виключно цивільним правом.

7. Що є юридичним фактом у фінансових правовідносинах?

- а) будь-яка дія суб'єкта;
- б) життєві обставини, з якими правова норма пов'язує виникнення, зміну або припинення правовідносин;
- в) рішення керівника підприємства;
- г) волевиявлення сторін договору;
- д) акт органу місцевого самоврядування.

8. Яке з перелічених повноважень належить до компетенції Верховної Ради України у сфері фінансів?

- а) забезпечення проведення фінансової, цінової та податкової політики;
- б) затвердження Державного бюджету України та внесення змін до нього, контроль за його виконанням;
- в) розробка проекту Закону про Державний бюджет України;
- г) нагляд за діяльністю комерційних банків; д) сертифікація аудиторів.

9. Який орган очолює систему органів спеціальної компетенції у сфері фінансової діяльності?

- а) Верховна Рада України;
- б) Президент України;
- в) Кабінет Міністрів України;
- г) Міністерство фінансів України;
- д) Національний банк України.

10. Що є предметом фінансового контролю?

- а) виключно податкова звітність;
- б) лише бюджетні установи;
- в) фінансові (вартісні) показники: прибуток, доходи, податки, рентабельність, собівартість, відрахування у різні фонди;
- г) виключно банківські операції;
- д) діяльність виключно державних підприємств.

11. Який вид фінансового контролю здійснюється після завершення звітного періоду за наслідками фінансово-господарської діяльності?

- а) попередній контроль;
- б) поточний (оперативний) контроль;
- в) наступний контроль;
- г) аудиторський контроль;
- д) відомчий контроль.

12. Який метод фінансового контролю передбачає суцільну перевірку всієї фінансово-господарської діяльності підприємства за певний період?

- а) перевірка;
- б) обстеження;
- в) ревізія;
- г) спостереження;
- д) інспекція.

13. Який орган є вищим органом державного фінансово-економічного контролю в Україні?

- а) Міністерство фінансів України;
- б) Державна аудиторська служба України;
- в) Рахункова палата України;
- г) Державна казначейська служба України;
- д) Національний банк України.

14. Яке головне завдання Державної казначейської служби України?

- а) проведення аудиторських перевірок підприємств;
- б) організація виконання Державного бюджету України та здійснення контролю за цим;
- в) нагляд за діяльністю комерційних банків;
- г) стягнення податків і зборів з фізичних та юридичних осіб;
- д) розробка проекту Державного бюджету України.

15. Чим відрізняється аудит від ревізії?

- а) аудит – це підприємницька діяльність з наданням висновку про достовірність звітності, а ревізія – виконавська діяльність з виявлення недоліків і покарання винних;
- б) аудит проводиться тільки державними органами, а ревізія – приватними особами;
- в) аудит є безоплатним, а ревізія – платною;
- г) аудит перевіряє лише податкову звітність, а ревізія – всю фінансову діяльність;
- д) аудит проводиться один раз на рік, а ревізія – один раз на два роки.

16. Який метод фінансового контролю передбачає загальне ознайомлення зі станом фінансової діяльності установи без детальної перевірки документів?

- а) ревізія;
- б) перевірка;
- в) обстеження;
- г) спостереження;

д) інспекція.

17. Які органи здійснюють недержавний фінансовий контроль?

- а) Рахункова палата України та Державна аудиторська служба;
- б) аудиторські фірми, внутрішньогосподарські служби, громадські організації;
- в) виключно Міністерство фінансів України;
- г) органи Державної казначейської служби України;
- д) податкові інспекції.

18. Який орган здійснює сертифікацію та ліцензування аудиторів в Україні?

- а) Міністерство фінансів України;
- б) Державна аудиторська служба України;
- в) Аудиторська палата України;
- г) Національний банк України;
- д) Рахункова палата України.

19. Які фінансово-правові норми приписують не чинити дії, які порушують фінансову дисципліну?

- а) зобов'язуючі;
- б) забороняючі;
- в) уповноважуючі;
- г) матеріальні;
- д) процесуальні.

20. Які санкції застосовуються до порушників фінансової дисципліни?

- а) виключно кримінальна відповідальність;
- б) стягнення пені, штрафів, повне або часткове закриття бюджетних асигнувань;
- в) лише дисциплінарна відповідальність;
- г) тільки адміністративна відповідальність;
- д) позбавлення волі.

Приклад питань для обговорення:

1. Які ознаки фінансово-правових норм відрізняють їх від норм інших галузей права?

2. У чому полягає відмінність між зобов'язуючими, забороняючими та уповноважуючими фінансово-правовими нормами?

3. Які елементи структури фінансово-правової норми ви знаєте? Наведіть приклади.

4. Чим відрізняються матеріальні та процесуальні фінансово-правові норми?

5. Які особливості фінансових правовідносин визначають їх специфіку порівняно з іншими правовідносинами?

6. Які суб'єкти є учасниками фінансових правовідносин? Охарактеризуйте їх правосуб'єктність.

7. Які органи влади належать до органів загальної та спеціальної компетенції у сфері фінансової діяльності?

8. У чому полягає значення фінансового контролю для державного управління?

9. Які види фінансового контролю за часом проведення ви знаєте? Наведіть приклади.

10. У чому полягає відмінність між аудитом та ревізією?

Питання для самоконтролю:

1. Поясніть, яким чином фінансово-правові норми впливають на поведінку учасників фінансових правовідносин?

2. У чому полягає різниця між правоздатністю та дієздатністю суб'єктів фінансового права?

3. Які, на вашу думку, основні проблеми правового регулювання фінансових відносин в Україні сьогодні?

4. Які, на вашу думку, ТОП-3 органи фінансового контролю відіграють найважливішу роль у забезпеченні фінансової дисципліни в Україні?

5. Як фінансовий контроль впливає на ефективність використання державних коштів?

6. Розкрийте структуру фінансово-правової норми (гіпотеза, диспозиція, санкція). Наведіть приклад аналізу конкретної фінансово-правової норми з бюджетного або податкового законодавства.

7. Чим відрізняються матеріальні фінансово-правові норми від процесуальних? Наведіть конкретні приклади з Бюджетного кодексу України.

8. Охарактеризуйте види фінансового контролю за часом проведення (попередній, поточний, наступний). Наведіть приклади органів, що здійснюють кожен із цих видів контролю.

9. У чому полягає відмінність між ревізією та аудитом? Які органи здійснюють аудиторський контроль в Україні?

10. Які методи фінансового контролю (крім ревізії та аудиту) застосовуються в Україні? Розкрийте їх зміст (перевірка, обстеження, спостереження, інспекція).

Завдання для самостійної роботи:

1. Скласти порівняльну таблицю видів фінансово-правових норм за способом впливу (зобов'язуючі, забороняючі, уповноважуючі) із зазначенням прикладів кожної норми.

2. Визначити елементи структури (гіпотезу, диспозицію, санкцію) у наведеній статті податкового закону.

3. Скласти схему суб'єктів фінансових правовідносин із зазначенням їх правосуб'єктності та повноважень.

4. Охарактеризуйте стадії фінансового контролю (попередній, поточний, наступний) та визначте органи, що їх здійснюють.

5. Дайте характеристику методів фінансового контролю (ревізія, перевірка, обстеження, спостереження, інспекція).

6. Назвіть головні завдання відомчого та недержавного фінансового контролю.

Практичне завдання з аналізом конкретного фінансово-правового акту

Завдання: Провести юридичний аналіз статті 67 Конституції України як джерела фінансового права.

Текст статті 67 Конституції України:

«Кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом. Усі громадяни щорічно подають до податкових інспекцій за місцем проживання декларації про свій майновий стан та доходи за минулий рік в порядку, встановленому законом.»

План аналізу:

1. Визначте вид фінансово-правової норми за способом впливу (зобов'язуюча, забороняюча, уповноважуюча).
2. Визначте вид фінансово-правової норми за змістом (матеріальна, процесуальна).
3. Виділіть елементи структури норми: гіпотезу, диспозицію, санкцію (якщо санкція відсутня у статті, вкажіть, де вона може міститися).
4. Визначте суб'єктів, на яких поширюється дія даної норми.
5. Визначте, який метод фінансово-правового регулювання застосовано (імперативний, диспозитивний, рекомендаційний).
6. Зробіть висновок про значення даної норми для фінансової системи України.

Практичне заняття 3
Бюджетне право і бюджетний устрій України.
Бюджетний процес в Україні.

План:

1. Поняття бюджетного права, бюджетно-правові норми та відносини.
2. Бюджет: поняття, функції, види (державний, місцеві бюджети).

Бюджетний дефіцит і профіцит.

3. Бюджетна система України: поняття, склад, принципи.
4. Бюджетна класифікація: поняття, структура, призначення.
5. Бюджетний процес: поняття, стадії, учасники.
6. Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі. Відповідальність за бюджетні правопорушення.

Приклад тестових завдань для проведення попереднього контролю знань:

1. Що є предметом бюджетного права?

- а) відносини з приводу сплати податків і зборів;
- б) відносини з приводу формування і використання державного і місцевих бюджетів в Україні;
- в) відносини у сфері банківської діяльності;
- г) відносини у сфері валютного регулювання;
- д) відносини з приводу страхування від нещасних випадків.

2. Які бюджетно-правові норми встановлюють структуру бюджетної системи, джерела доходів і напрями видатків, їх обсяги?

- а) матеріальні;
- б) процесуальні;
- в) зобов'язуючі;
- г) забороняючі;
- д) уповноважуючі.

3. Які бюджетно-правові норми регулюють бюджетний процес (складання, розгляд, затвердження, виконання бюджету, звітність)?

- а) матеріальні;
- б) процесуальні;
- в) зобов'язуючі;
- г) забороняючі;
- д) уповноважуючі.

4. Що таке бюджет згідно з Бюджетним кодексом України?

- а) кошторис доходів і видатків держави на один рік;
- б) план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду;
- в) державний фонд коштів;
- г) нормативно-правовий акт, який закріплює фінансовий план держави;
- д) система економічних відносин з приводу розподілу ВВП.

5. Яке явище виникає у разі перевищення державних видатків над доходами?

- а) профіцит бюджету;
- б) дефіцит бюджету;
- в) стагнація бюджету;
- г) ревальвація бюджету;
- д) бюджетний резерв.

6. Який принцип бюджетної системи України означає, що Державний бюджет та місцеві бюджети є самостійними і не несуть відповідальності за бюджетні зобов'язання один одного?

- а) принцип єдності;
- б) принцип самостійності;
- в) принцип повноти;
- г) принцип субсидіарності;
- д) принцип публічності та прозорості.

7. Який принцип бюджетної системи України означає, що бюджет формується на реалістичних макропоказниках економічного і соціального розвитку держави?

- а) принцип ефективності;
- б) принцип обґрунтованості;
- в) принцип збалансованості;
- г) принцип субсидіарності;
- д) принцип справедливості і неупередженості.

8. Яка бюджетна класифікація групує видатки за функціями, з виконанням яких вони пов'язані (державне управління, освіта, охорона здоров'я тощо)?

- а) функціональна класифікація;
- б) економічна класифікація;
- в) відомча класифікація;
- г) програмна класифікація;
- д) галузева класифікація.

9. Яка бюджетна класифікація групує видатки за економічним змістом (поточні та капітальні видатки)?

- а) функціональна класифікація;
- б) економічна класифікація;
- в) відомча класифікація;
- г) програмна класифікація;
- д) галузева класифікація.

10. Яка стадія бюджетного процесу передбачає розгляд проєкту Закону про Державний бюджет України у трьох читаннях?

- а) складання проєктів бюджетів;
- б) розгляд проєкту та прийняття Закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет);
- в) виконання бюджету;
- г) підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету;

д) складання Бюджетної декларації.

11. Хто є головним розпорядником бюджетних коштів?

- а) будь-яка фізична особа, яка отримує кошти з бюджету;
- б) бюджетна установа, яка розробляє план діяльності, затверджує кошториси нижчестоящих розпорядників та здійснює внутрішній контроль;
- в) виключно Міністерство фінансів України;
- г) комерційний банк, що обслуговує бюджетні рахунки;
- д) Державна податкова служба України.

12. Який орган затверджує Державний бюджет України?

- а) Кабінет Міністрів України;
- б) Президент України;
- в) Верховна Рада України;
- г) Міністерство фінансів України;
- д) Рахункова палата України.

13. Який документ визначає мету, завдання, напрями використання бюджетних коштів та результативні показники бюджетної програми?

- а) кошторис бюджетної установи;
- б) паспорт бюджетної програми;
- в) бюджетний розпис;
- г) бюджетна декларація;
- д) звіт про виконання бюджету.

14. Яка форма виконання Державного бюджету України застосовується в Україні?

- а) банківська;
- б) казначейська;
- в) змішана;
- г) депозитна;
- д) кредитна.

15. До якого розділу бюджетної класифікації належать податкові надходження та неподаткові надходження?

- а) Розділ II. Видатки бюджету;
- б) Розділ I. Доходи бюджету;
- в) Розділ III. Фінансування бюджету;
- г) Розділ IV. Державний борг;
- д) Розділ V. Резервний фонд.

16. Яке стягнення застосовується за нецільове використання бюджетних коштів?

- а) штраф у розмірі подвійної суми;
- б) дисциплінарне стягнення;
- в) зменшення асигнувань на суму нецільових коштів та притягнення посадових осіб до відповідальності;
- г) позбавлення права на отримання бюджетних коштів на 3 роки;
- д) конфіскація майна.

17. Яка функція бюджету полягає у забезпеченні своєчасності та повноти надходження фінансових ресурсів у розпорядження держави та контролі за їх використанням?

- а) розподільча;
- б) контрольна;
- в) стимулююча;
- г) регулююча;
- д) соціальна.

18. Який принцип бюджетної системи України означає, що бюджетні кошти використовуються тільки на цілі, визначені бюджетними призначеннями?

- а) принцип збалансованості;
- б) принцип самостійності;
- в) принцип цільового використання бюджетних коштів;
- г) принцип субсидіарності;
- д) принцип ефективності.

19. Які бюджетно-правові норми діють протягом одного бюджетного періоду і втрачають чинність після його закінчення?

- а) постійно діючі;
- б) періодичні;
- в) матеріальні;
- г) процесуальні;
- д) зобов'язуючі.

20. Який орган здійснює контроль за виконанням Державного бюджету України від імені Верховної Ради України?

- а) Кабінет Міністрів України;
- б) Міністерство фінансів України;
- в) Рахункова палата України;
- г) Державна аудиторська служба України;
- д) Національний банк України.

Приклад питань для обговорення:

1. Які функції бюджету ви знаєте? Розкрийте їх зміст.
2. У чому полягає різниця між державним бюджетом та місцевими бюджетами?
3. Які принципи бюджетної системи України є найбільш важливими для забезпечення фінансової самостійності регіонів?
4. Яке призначення бюджетної класифікації та з яких розділів вона складається?
5. Чим відрізняється функціональна класифікація видатків від економічної?
6. Які стадії бюджетного процесу ви знаєте? Охарактеризуйте кожен з них.
7. Які органи є учасниками бюджетного процесу в Україні?

8. У чому полягає сутність програмно-цільового методу в бюджетному процесі?

9. Які види відповідальності передбачені за порушення бюджетного законодавства?

10. Яка роль Державної казначейської служби України у виконанні бюджету?

Питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення бюджетного права. Які відносини є предметом бюджетного права?

2. Розкрийте структуру бюджетно-правової норми (гіпотеза, диспозиція, санкція). Наведіть приклад з Бюджетного кодексу України.

3. У чому полягає відмінність між матеріальними та процесуальними бюджетно-правовими нормами? Наведіть приклади.

4. Що таке бюджет? Назвіть його функції та охарактеризуйте бюджет як економічну, матеріальну та правову категорію.

5. Охарактеризуйте бюджетну систему України: її склад, структуру та принципи побудови.

6. Розкрийте зміст бюджетної класифікації. З яких розділів вона складається та яке її призначення?

7. Що таке бюджетний процес? Назвіть його стадії та охарактеризуйте кожен з них.

8. Хто є учасниками бюджетного процесу? Розкрийте повноваження головних розпорядників бюджетних коштів.

9. У чому полягає сутність програмно-цільового методу в бюджетному процесі? Назвіть його основні елементи.

10. Які види відповідальності передбачені за бюджетні правопорушення? Які органи мають право застосовувати стягнення за бюджетні правопорушення?

Завдання для самостійної роботи:

1. Скласти схему бюджетної системи України із зазначенням усіх рівнів бюджетів та їх співвідношення.

2. Визначити, до якого розділу бюджетної класифікації належать такі надходження: податок на додану вартість, акцизний податок, мито, доходи від оренди державного майна, офіційні трансферти. Відповідь обґрунтувати.

3. Скласти порівняльну таблицю функціональної, економічної, відомчої та програмної класифікацій видатків бюджету.

4. Охарактеризуйте стадії бюджетного процесу та визначте основні повноваження учасників на кожній стадії.

5. Розкрийте зміст елементів програмно-цільового методу (бюджетна програма, паспорт бюджетної програми, відповідальний виконавець, результативні показники).

6. Назвіть головні види бюджетних правопорушень та заходи відповідальності за їх вчинення.

Практичне завдання з аналізом конкретного фінансово-правового акту

Завдання: Провести юридичний аналіз статті 95 Конституції України як джерела бюджетного права.

Текст статті 95 Конституції України:

«Бюджетна система України будується на засадах справедливого і неупередженого розподілу суспільного багатства між громадянами та територіальними громадами. Виключно законом про Державний бюджет України визначаються будь-які видатки держави на загальносуспільні потреби, розмір і цільове спрямування цих видатків. Держава прагне до збалансованості бюджету України.»

План аналізу:

1. Визначте, до якого виду джерел бюджетного права належить дана стаття (за ієрархією: Конституція, закон, підзаконний акт, акт судової влади, міжнародний договір).
2. Охарактеризуйте юридичну силу даного акту (вища, середня, нижча).
3. Визначте, які суспільні відносини регулює ця норма (бюджетні, податкові, фінансового контролю тощо).
4. Виділіть елементи структури норми: гіпотезу, диспозицію, санкцію (якщо санкція відсутня, вкажіть це).
5. Визначте, які принципи бюджетної системи України закріплені в даній статті.
6. Зробіть висновок про значення даної норми для бюджетної системи України.

Практичне заняття 4
Система оподаткування в Україні. Непрямі податки.
Податок на прибуток підприємств.

План:

1. Поняття, ознаки та функції податку. Відмінність податку від збору.
2. Податкова система України: поняття, структура, загальнодержавні та місцеві податки і збори.
3. Податковий обов'язок: поняття, виникнення, зміна та припинення. Податковий борг.
4. Загальнодержавні податки і збори (податок на прибуток підприємств, ПДФО, ПДВ, акцизний податок, екологічний податок, рентна плата).
5. Місцеві податки і збори (податок на майно, єдиний податок, збір за паркування, туристичний збір).
6. Податковий контроль: поняття, способи, види перевірок. Відповідальність за порушення податкового законодавства.

Приклад тестових завдань для проведення попереднього контролю знань:

- 1. Що таке податок згідно з Податковим кодексом України?**
 - а) добровільний внесок фізичних та юридичних осіб до бюджету;
 - б) обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету або на єдиний рахунок, що справляється з платників податку відповідно до Податкового кодексу України;
 - в) цільовий платіж за надання державних послуг;
 - г) разовий збір за здійснення підприємницької діяльності;
 - д) штрафна санкція за порушення фінансової дисципліни.
- 2. Яка ознака податку означає, що платник не отримує від держави індивідуально визначеної компенсації за сплачений податок?**
 - а) обов'язковість;
 - б) безумовність;
 - в) індивідуальна безвідплатність;
 - г) бюджетна спрямованість;
 - д) періодичність.
- 3. Яка функція податку полягає у наповненні дохідних частин державного та місцевих бюджетів?**
 - а) регулююча;
 - б) розподільча;
 - в) контрольна;
 - г) фіскальна;
 - д) стимулююча.
- 4. Який принцип оподаткування закріплений у Податковому кодексі України як «кожна особа зобов'язана сплачувати встановлені цим Кодексом податки та збори, платником яких вона є»?**
 - а) рівність усіх платників податків перед законом;
 - б) загальність оподаткування;

- в) економічність оподаткування;
- г) нейтральність оподаткування;
- д) стабільність.

5. Який елемент податку визначає сукупність дій платника щодо визначення суми податку, що підлягає сплаті?

- а) база оподаткування;
- б) ставка податку;
- в) порядок обчислення податку;
- г) податковий період;
- д) об'єкт оподаткування.

6. Що є об'єктом оподаткування податком на прибуток підприємств?

- а) дохід фізичної особи;
- б) прибуток, визначений шляхом коригування фінансового результату до оподаткування;
- в) додана вартість товарів (робіт, послуг);
- г) вартість підакцизних товарів;
- д) площа земельної ділянки.

7. Яка базова ставка податку на доходи фізичних осіб в Україні?

- а) 5%;
- б) 9%;
- в) 18%;
- г) 20%;
- д) 25%.

8. Яка ставка податку на додану вартість є основною в Україні?

- а) 0%;
- б) 7%;
- в) 14%;
- г) 20%;
- д) 25%.

9. Які податки належать до загальнодержавних згідно з Податковим кодексом України?

- а) податок на майно, єдиний податок, туристичний збір;
- б) податок на прибуток підприємств, ПДФО, ПДВ, акцизний податок, екологічний податок, рентна плата, мито;
- в) податок на нерухоме майно, транспортний податок, плата за землю;
- г) збір за паркування, туристичний збір;
- д) податок на майно та єдиний податок.

10. Які податки входять до складу податку на майно?

- а) податок на прибуток, ПДФО, ПДВ;
- б) податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; транспортний податок; плата за землю;
- в) єдиний податок, збір за паркування, туристичний збір;
- г) акцизний податок, екологічний податок, рентна плата;
- д) мито, податок на прибуток, ПДВ.

11. Яка група платників єдиного податку має обмеження за кількістю найманих працівників не більше 10 осіб?

- а) перша група;
- б) друга група;
- в) третя група;
- г) четверта група;
- д) п'ята група.

12. Що таке податковий борг згідно з Податковим кодексом України?

- а) сума податку, яку платник має сплатити до закінчення звітного періоду;
- б) сума узгодженого грошового зобов'язання, не сплаченого платником податків у встановлений законодавством строк, та непогашеної пені;
- в) сума податку, яка підлягає відшкодуванню з бюджету;
- г) заборгованість держави перед платником податків;
- д) сума податкових пільг, наданих платнику.

13. Який строк давності для контролюючого органу щодо проведення перевірки та самостійного визначення суми грошових зобов'язань платника податків?

- а) 730 днів;
- б) 1095 днів (3 роки);
- в) 1825 днів;
- г) 2555 днів;
- д) 365 днів.

14. Який вид податкової перевірки проводиться в приміщенні контролюючого органу на підставі податкових декларацій та даних систем електронного адміністрування?

- а) документальна виїзна перевірка;
- б) фактична перевірка;
- в) камеральна перевірка;
- г) зустрічна звірка;
- д) електронна перевірка.

15. Які органи є контролюючими органами згідно з Податковим кодексом України?

- а) виключно Міністерство фінансів України;
- б) Державна податкова служба України та Державна митна служба України;
- в) Державна аудиторська служба України та Рахункова палата;
- г) Національний банк України та Державна казначейська служба;
- д) виключно органи місцевого самоврядування.

16. Який вид юридичної відповідальності за порушення податкового законодавства передбачає застосування штрафних (фінансових) санкцій та/або пені?

- а) адміністративна відповідальність;
- б) кримінальна відповідальність;

- в) фінансова відповідальність;
- г) дисциплінарна відповідальність;
- д) цивільно-правова відповідальність.

17. Яка ставка туристичного збору для в'їзного туризму (граничний розмір)?

- а) до 0,5%;
- б) до 1%;
- в) до 3%;
- г) до 5%;
- д) до 10%.

18. Яка категорія осіб не є платником туристичного збору?

- а) іноземні туристи;
- б) громадяни України, які прибувають на територію адміністративно-територіальної одиниці;
- в) особи без громадянства;
- г) особи, які постійно проживають у селі, селищі або місті, радами яких встановлено такий збір;
- д) особи, які тимчасово розміщуються в готелях.

19. Який податок замінює цілий ряд податків для платників, які обрали спрощену систему оподаткування?

- а) податок на майно;
- б) єдиний податок;
- в) податок на прибуток;
- г) податок на додану вартість;
- д) акцизний податок.

20. Який спосіб податкового контролю передбачає зіставлення даних, отриманих від платників податків та інших суб'єктів інформаційних відносин з даними суб'єкта господарювання?

- а) камеральна перевірка;
- б) документальна перевірка;
- в) фактична перевірка;
- г) зустрічна звірка;
- д) моніторинг контрольованих операцій.

Приклад питань для обговорення:

1. Які основні ознаки податку ви знаєте? Чим податок відрізняється від збору?

2. Які функції податків ви можете назвати? Розкрийте зміст фіскальної та регулюючої функцій.

3. Які принципи встановлення податків і зборів закріплені в Податковому кодексі України? Розкрийте принцип загальності оподаткування.

4. Які елементи правового механізму податку належать до основних, а які до додаткових?

5. Які загальнодержавні податки і збори справляються в Україні?

6. Які місцеві податки і збори справляються в Україні? У чому полягає особливість їх встановлення?

7. Що таке податковий обов'язок? Які підстави для його виникнення, зміни та припинення?

8. Які види податкових перевірок проводяться контролюючими органами? Охарактеризуйте камеральну, документальну та фактичну перевірки.

9. Які види юридичної відповідальності застосовуються за порушення податкового законодавства?

10. Які обставини звільняють від фінансової відповідальності за вчинення податкових правопорушень?

Питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення податку та назвіть його основні ознаки.
2. Розкрийте зміст податкової системи України та її складові елементи.
3. У чому полягає відмінність між загальнодержавними та місцевими податками і зборами?

4. Що таке податковий обов'язок та які його складові елементи?

5. Охарактеризуйте податок на доходи фізичних осіб: платники, об'єкт, ставки, порядок сплати.

6. Розкрийте правовий механізм податку на додану вартість.

7. Що таке єдиний податок та які групи платників єдиного податку передбачені законодавством?

8. Які способи здійснення податкового контролю передбачені Податковим кодексом України?

9. Які види податкових правопорушень передбачені Податковим кодексом України?

10. Які обставини пом'якшують відповідальність за податкові правопорушення або звільняють від неї?

Завдання для самостійної роботи:

1. Скласти порівняльну таблицю загальнодержавних та місцевих податків і зборів із зазначенням платників, об'єкта оподаткування та ставок.

2. Визначити, до якої групи платників єдиного податку належить суб'єкт господарювання залежно від обсягу доходу та кількості найманих працівників. Відповідь обґрунтувати.

3. Скласти схему видів податкових перевірок (камеральна, документальна планова/позапланова, виїзна/невиїзна, фактична) із зазначенням їх особливостей.

4. Охарактеризуйте елементи правового механізму податку на прибуток підприємств (платники, об'єкт, база, ставка, порядок обчислення та сплати).

5. Розкрийте зміст податкового обов'язку, визначте підстави для його виникнення, зміни та припинення.

6. Назвіть види юридичної відповідальності за порушення податкового законодавства та охарактеризуйте фінансову відповідальність.

Практичне завдання з аналізом конкретного фінансово-правового акту

Завдання: Провести юридичний аналіз статті 67 Конституції України як джерела податкового права.

Текст статті 67 Конституції України:

«Кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом. Усі громадяни щорічно подають до податкових інспекцій за місцем проживання декларації про свій майновий стан та доходи за минулий рік в порядку, встановленому законом.»

План аналізу:

1. Визначте, до якого виду джерел податкового права належить дана стаття (за ієрархією: Конституція, закон, підзаконний акт, акт судової влади, міжнародний договір).
2. Охарактеризуйте юридичну силу даного акту (вища, середня, нижча).
3. Визначте, які суспільні відносини регулює ця норма (податкові, бюджетні, фінансового контролю тощо).
4. Виділіть елементи структури норми: гіпотезу, диспозицію, санкцію (якщо санкція відсутня, вкажіть, де вона може міститися).
5. Визначте, які принципи оподаткування закріплені в даній статті.
6. Зробіть висновок про значення даної норми для податкової системи України.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основні:

1. Дмитрик О. О., Алісов Є. О., Кобильнік Д. А. Фінансове право: підручник. К., Юридикаб 2022. 466 с.
2. Іванський А. Й. Фінансове право: підручник. Міжнар. гуманітар. ун-т, 2-ге вид., перероб. та доп. Київ: Юнікорм Інтер, 2022. 484 с.
3. Савченко Л. А., Коваленко А. А., Анрущенко Г. С. Фінансово-контрольне право: підручник. 2-ге вид. К., Юнікорм Інтер, 2021. 348 с.
4. Тетарчук І., Дяків Т. Фінансове право. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. К., ЦУЛ, 2020. 160 с.
5. Філіпенко Т. В., Філіпенко А. С. Фінансове право у схемах : навчально-методичний посібник. Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2018. 150 с.
6. Фінансове право : конспект лекцій / укладач М. В. Плотнікова. Суми : Сумський державний університет, 2019. 253 с.
7. Фінансове право : навч.-метод. посіб. (для здобувачів вищої освіти). 2-ге вид., доопр. і доп. [Електронне видання] / Т. Латковська, М. Сідор, Т. Голоядова. Одеса : Фенікс, 2023. 140 с.
8. Фінансове право: підручник / за заг. ред. О. П. Гетманець ; [Бандурка О. М., Гетманець О. П., Жорнокуй Ю. М. та ін.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. 392 с.
9. Фінансове право : підручник / за ред. Т. Є. Кагановської та М. П. Кучерявенка ; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2022. 432 с.
10. Фінансове право (схеми) / за ред. І. М. Бондаренко та Т. Є. Кагановської ; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2022. 276 с.

Додаткові:

1. Вітліна М. О., Шульга Т. М. Міжнародні заходи протидії ухиленню від сплати податків. *Порівняльно-аналітичне право*. 2019. № 1. С. 178-180.
2. Гарбінська-Руденко А. В. Правові аспекти врегулювання подвійного оподаткування між Україною та окремими зарубіжними країнами. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 5. С. 200-203.
3. Греца Я. В. Зміст, правові засоби та межі податкового планування: зарубіжний досвід та українська практика : монографія. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2020. 420 с.
4. Державні фінанси в транзитивній економіці: навч. посіб./ Л. М. Горбач, М. І. Карлін, Л. Я. Новосад [та ін.] ; за заг. ред. М. І. Карліна. Київ: Кондор, 2020. 220 с.
5. Кредитування і контроль: навч.-метод. посіб. (у схемах і комент.) / М. Г. Дмитренко, В. С. Потлатюк. Київ: Кондор, 2021. 296 с.
6. Місцеві фінанси: навч. посіб./ Н. Г. Чуйко, К. М. Владимиров. Херсон: Олді-плюс, 2021. 352 с.

7. Мудрак Н.О. Національні механізми боротьби з ухиленням від оподаткування через офшорні юрисдикції в країнах ОЕСР. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 25. ч. 2. С. 5-11.
8. Письменна М.С. Державний аудит та аналіз публічних закупівель: теорія, методологія та практика : монографія. К. : Центр навчальної літератури, 2018. 452 с.
9. Роль В. Ф., Сергієнко В. В., Попова С. М. Фінансове право. К., ЦУЛ, 2019. 392 с.
10. Фінансове право в умовах цифрової трансформації: колективна монографія / за заг. ред. Т. А. Латковської. Чернівці: Технодрук, 2021. 418 с.
11. Фінансове право : посіб. для підгот. до іспитів / Д.О. Білінський, І.М. Бондаренко, О.О. Головашевич та ін. ; за ред. О.О. Головашевича. Харків : Право, 2020. 268 с.
12. Фінансове право України: навчальний посібник. М. В. Ковалів, С. С. Єсімов, І. М. Проць, Р. М. Скриньковський, Ю. Р. Лозинський. Львів: СПОЛОМ, 2022. 394 с.
13. Фоміна О. В. Музичук М. І. Сучасні аспекти міжнародного регулювання трансфертного ціноутворення. *Науковий вісник Ужгородського Університету. Серія Економіка*. 2019. Випуск 1 (53). С. 246-251.

Законодавчі та нормативні документи:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.84 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.
4. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
5. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>.
6. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
7. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
8. Деякі питання надання медичної субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам: постанова Кабінету Міністрів України від 23.01.2015р. № 11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11-2015-%D0%BF>
9. Деякі питання надання освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам: постанова Кабінету Міністрів України від 14.01.2015р. № 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/6-2015-%D0%BF>
10. Деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад:

постанова Кабінету Міністрів України від 16.03.2016 р. № 200. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/200-2016-%D0%BF>

11. Положення про валютний нагляд: затверджене постановою правління Національного банку України від 03.01.2019 р. № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013500-19>

12. Положення про Державну аудиторську службу України : затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 3.02.2016 р. № 43. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF#Text>

13. Положення про Державну казначейську службу України : затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 15.04.2015 р. № 215. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/215-2015-%D0%BF>

14. Положення про Державну податкову службу України та Державну митну службу України : затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 6.03.2019 р. № 227р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#Text>

15. Порядок визначення необхідності, розміру та виду майнового забезпечення під час надання кредитів (позик), залучених державою або під державні гарантії : затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 14.04.2011 р. № 460. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/460-2011-%D0%BF#Text>

16. Порядок встановлення розміру плати за надання кредитів (позик), залучених державою, або державних гарантій: затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 17.03.2011 р. № 256. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/256-2011-%D0%BF>

17. Порядок здійснення місцевих запозичень: затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 16.02.2011 р. № 110. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/110-2011-%D0%BF>

18. Порядок надання місцевих гарантій: затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 14.05.2012 р. № 541. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/541-2012-%D0%BF>

Інформаційні ресурси (офіційні сайти):

1. Національна бібліотека імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>

2. Державна служба статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

3. Кабінет міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua>

4. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.minfin.gov.ua>

5. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. Урядовий портал. URL : <http://www.kmu.gov.ua/control>.

6. Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua>

Верховна рада України. URL: <https://www.rada.gov.ua>